

Aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat
Elinkeinovalvonta

LAUSUNTO

Viitteet:

**Alakohtainen liite yleisohjeeseen – taideteosten myynti
Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017)**

Kiitämme mahdollisuudesta lausua taideteosten myyntiin liittyvästä alakohtaisesta liitteestä.

Suhtaudumme myönteisesti rahanpesun estämiseen ja sen valvonnan tehostamiseen. Lain tavoite on hyvä ja kannatettava.

Kiitämme ohjetta erityisesti julkisen taiteen erityispiirteiden tunnistamisesta ja huomioimisesta sekä kuvataiteen kentällä toimivien, voittoa tavoittelemattomien yleishyödyllisten yhdistysten aseman ja roolin tunnistamisesta.

Pidämme sen sijaan ongelmallisena, että alakohtaisella ohjeistuksella pyritään laajentamaan rahanpesulain mukaista ilmoitusvelvollisten joukkoa yksittäisiin, omia taideteoksiaan ensimyyntinä myyviin kuvataiteilijoihin. Linjaus ei mielestämme vastaa rahanpesulain tarkoitusta eikä hallituksen esityksessä 167/2018 vp todettua, ja toteutuessaan sillä olisi olennaisia negatiivisia vaikutuksia ja kohtuutonta rasisitusta kuvataiteilijoiden työn harjoittamiseen, tulonmuodostukseen sekä mahdollisesti myös sosiaaliturvaan.

Perustelut tarkemmin eriteltyinä alla.

Kuvataiteen toimijoiden kannalta olennaista on rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 25-26 kohtien mukainen soveltamisala.

Kuvataiteilija ei ole taidekauppia tai jälleenmyyjä

Pidämme välttämättömänä, ettei aluehallintoviraston alakohtaisella ohjeistuksella pyritä laajentamaan rahanpesulain mukaista ilmoitusvelvollisten joukkoa. Haluamme erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä HE 228/2016 vp korostetaan taideteosten jälleenmyyjää sekä huutokaupanpitäjiä. Lakia edeltäneessä hallituksen esityksessä HE 167/2018 vp todetaan, että ilmoitusvelvollisuus ulotettaisiin taideesineiden välittäjiin ja myyjiin seuraavasti:

”Soveltamisalaan lisättäisiin virtuaalivaluuttojen tarjoaja, liike- tai ammattitoimintana taideesineitä myyvä tai välittävä tai niitä vapaasataman kautta myyvä, välittävä tai säilyttävä niiltä osin kuin maksusuorituksen koko on vähintään 10 000 euroa joko yhtenä tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina. Suomessa tilastokeskuksen yritystoimintatilaston mukaan vuonna 2016 Suomessa toimi yhteensä noin 300 taide- ja antiikkiliikettä ja huutokauppakamaria. Sääntelyn noudattamisesta aiheutuu kyseisille toimijoille kustannuksia.”

Käsityksemme mukaan aluehallintoviraston linjaus, jonka mukaan laki koskee myös Suomessa tapahtuvaa taideteoksen ensimyyntiä silloin, kun myyjä on omalla toiminimellään toimiva kuvataiteilija, ei ole yhdenmukainen rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 25–26 kohtien kanssa, eikä vastaa hallituksen esityksessä 167/2018 vp todettua. Tätä linjausta tulisi muuttaa vastaamaan lakia.

Mikäli lain soveltamisala ulotettaisiin koskemaan myös kuvataiteilijaa, on huomattava, että Suomessa toimii kymmenkertainen määrä, noin 3 000 ammattikuvataiteilijaa verrattuna hallituksen esityksessä kohdennettuihin taide- ja antiikkiliikkeisiin, sekä

huutokauppakamareihin. Näille yksittäisille, ammattiaan harjoittaville kuvataiteilijoille aiheutuu

selvitys- ja seurantatyöstä kohtuutonta hallinnollista taakkaa ja lisäksi kustannuksia, mikä ei ole tulkintamme mukaan lain tarkoitus.

Aluehallintovirasto toteaa ohjeessaan, että taidekauppaa voidaan lähtökohtaisesti pitää riskialttiina toimialana rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle. Pyydämme kiinnittämään huomiota erityisesti siihen, että liike- tai ammattitoimintana toimivat taide- ja antiikkiliikkeet, huutokauppakamarit ja galleriat eroavat toimintatavoiltaan ja riskiprofiileiltaan olennaisesti yksittäisistä, y-tunnuksella toimivista kuvataiteilijoista, eikä näitä erillisiä toimialoja tule sekoittaa keskenään.

Taidekauppias-termiä käytettäessä on huomioitava, että kyseessä on eri ammattikunta kuin kuvataiteilija. Kuvataiteilija keskittyy oman taiteellisen tuotantonsa tekemiseen, ei useiden taiteilijoiden töiden keräämiseen, myymiseen ja välittämiseen. Kuvataiteilijan rinnastaminen taidekauppiaaseen tai taideliikkeeseen, joka ammattimaisesti myy ja välittää useampien taiteilijoiden töitä, on täysin uusi, alalle tuntematon rinnastus.

Kiitämme aluehallintovirastoa siitä, että ohjeistuksessa on otettu huomioon, että taidekauppaa voivat harjoittaa toisistaan poikkeavat toimijat yksityisistä elinkeinonharjoittajista gallerioihin ja huutokauppakamareihin. Näillä toimijoilla on tosiasiallisesti hyvin erityyppiset edellytykset havaita epätavallisia liiketoimia ja täyttää tunnistamisvelvoite. Rahanpesulaki korostaa resurssien kohdentamista sinne, missä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski on suurin. Arvotaiteen myynti ja osto tapahtuu pääosin tunnettujen taidegallerioiden ja huutokauppakamarien kautta. Toivomme, että aluehallintovirasto tunnistaa yksittäisten kuvataiteilijoiden myyntitoiminnan poikkeavan näistä.

Lain soveltamisalan piiriin ei tule ulottaa kuvataiteilijan työ- ja toimeksiantokorvauksia

Aluehallintovirasto on ohjeessaan tunnistanut julkisen taiteen erityisluonteen ja kiitämme asianmukaisesta tulkinnasta, jonka mukaan lain soveltamisalan piiriin ei katsota kuuluvan

julkisen taiteen tekemisestä saatu työsopimussuhteinen taiteilijapalkka, vastaava suoritus työkorvauksen muodossa eikä taidekilpailusta saatu palkinto.

Katsomme, että myös muut kuin julkisen taiteen toimeksiantosuhteet, joissa kuvataiteilijalle maksetaan työsopimussuhteista palkkaa tai vastaavaa suoritusta työkorvauksen muodossa, tulisi olla lain soveltamisalan piirin ulkopuolella. Tilanteita, joissa taiteilijapalkkiot ilmoitetaan ennakkoperintärekisteriin ja palkkioista pidetään ennakonpidätys, ei voida lähtökohtaisesti pitää riskialttiina toimialana rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle.

Irtaimen esineen taidekauppaa, jota laki koskee, ei tule sekoittaa työhön, josta maksetaan korvaus verokortilla. Yhtenä esimerkkinä toimeksiantosuhteesta voidaan pitää julkisoikeudellisten yhteisöjen tai tuomioistuinlaitoksen tekemiä muotokuvatilauksia, joita on virheellistä tulkita riskialttiiksi toiminnaksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta.

Pidämme tarpeellisena, että alakohtaisessa liitteessä, esimerkiksi osiossa Usein kysytyt kysymykset, todettaisiin tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi yksiselitteisesti, että rahanpesulain soveltamisalan piiriin ei katsota kuuluvan työ- tai toimeksiantosopimussuhteinen taiteilijapalkka tai vastaava suoritus työkorvauksen muodossa.

Pyydämme huomioimaan, että ohjeistuksessa mainittu kuvataiteen näyttöapuraha ei liity julkiseen taiteeseen, vaan se voidaan myöntää Taiteen edistämiskeskuksen toimesta työskentelyapurahaksi taiteilijalle, joka esittää teoksiaan julkisesti esimerkiksi näyttelyissä tai muissa yleisötapahtumissa. Pyydämme virheellisen ilmauksen poistamista ohjeistuksesta.

Usein kysytyt kysymykset

Viitaten kohtaan 2.

Kuka on ilmoitusvelvollinen, kun on kyseessä ”tallitaiteilijuus” eli galleria hoitaa taideteoksen myymisen, mutta kaikki teosmyyntimaksut menevät taitelijan kautta? Kuka hoitaa rahanpesulain velvollisuudet, kun galleria sijaitsee ulkomailla?

Mikäli aluehallintovirasto katsoo alakohtaisessa liitteessään, että galleria ja taiteilija ovat molemmat ilmoitusvelvollisia (galleria hoitaa asiakkaan tunnistamisen ja taiteilija itse vastaa muiden rahanpesulain velvoitteiden hoitamisesta), olisi välttämätöntä tarkentaa, mitkä velvoitteet tässä tapauksessa kohdentuvat taiteilijalle ja miten ne on mahdollista toteuttaa ilman kohtuutonta selonottovelvollisuutta. Tuomme esille, että näillä toimijoilla on erityyppiset edellytykset havaita epätavallisia liiketoimia ja täyttää tunnistamisvelvoite.

Lähtökohtaisesti näemme, että rahanpesulain velvoitteita ei tulisi ulottaa yksittäisen taiteilijan vastuulle, kuten olemme edellä esittäneet.

Huom. Ehdotamme, että kysymyksenasettelussa sana "tallitaiteilijuus" korvataan yleisemmin käytetyllä ilmauksella "kaupallisen gallerian edustama taiteilija".

Viitaten kohtaan 12.

Miten toimitaan sellaisissa tilanteissa, joissa taiteilija myy yhtenä vuonna samalle ostajalle vähintään 10 000 € summan, ja seuraavina vuosina ei myy yhtäkään teosta. Onko taiteilija silloin edelleen rekisterissä? Tuleeko taiteilijalle tästä jotain hallinnollisia kuluja?

Haluamme vielä kiinnittää aluehallintoviraston huomion toiminimellä toimivan kuvataiteilijan työmarkkinatilanteeseen. Kuvataiteilija saa yleensä toimeentulonsa monesta eri lähteestä: apurahoista, tekijänoikeustulosta, taide- ja antiikkiliikkeiden, huutokauppakamarien ja gallerioiden kautta tapahtuvasta taideteosten myynnistä, palkkatulosta tai erilaisista esiintymispalkkioista ja tilaustöistä. Monet taiteilijat joutuvat ylläpitämään ammattitaitoaan myös sosiaali- tai työttömyysturvan varassa.

Työvoimapoliittisten edellytysten arviointi ei taiteilijoiden kohdalla toteudu oikeudenmukaisesti eikä yhtenevästi. Taiteilijoiden työttömyyttä ei kaikissa tapauksissa tunnusteta, vaan taiteilijan voidaan tulkita työllistäneen itsensä päätoimisesti yrittäjänä jo yksistään siitä syystä, että taiteilija on kuulunut arvonlisäverorekisteriin yksittäisen, edellisten vuosien teosmyynnin vuoksi. Taiteilijoiden vuosittaiset myynnit vaihtelevat olennaisesti. Yhtenä vuonna vähintään 10 000 euron arvoinen tilaustyö samalle ostajalle, ja sitä kautta rahanpesun

valvontarekisteriin ilmoittautuminen, saattaa tosiasiallisesti estää työttömyysturvan saannin. Riskinä on, että rahanpesun valvontarekisteriin kuulumisen seurauksena taiteilijan voidaan tulkita työllistäneen itsensä päätoimisesti yrittäjänä, jolloin hän menettää oikeutensa työttömyysetuuteen. Yksittäisen kuvataiteilijan kohdalla seuraus voi olla kohtalokas.

Helsingissä 24.9.2020

Annukka Vähäsöyrinki
toiminnanjohtaja

Teemu Mäki
puheenjohtaja

Laatinut

Aura Lehtonen
lakimies

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen asiantuntija- ja vaikuttajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää kuvataiteilijan ammatissa toimimisen edellytyksiä ja vahvistaa kuvataiteen asemaa yhteiskunnassa. Seura edustaa 3 000 ammattikuvataiteilijaa.